moge, het zou verstaan noch begrepen kunnen worden, zoo niet vooraf duidelijk in het licht ware gesteld, dat de band tusschen den Christus en onze wereld van het Schoone, een *eeuwige* band is, die zelfs aan de schepping voorafging, en in de schepping door hem zelve gelegd werd. Niet slechts wat we noemen de *Christelijke* kunst, maar de Kunst *als zoodanig*, hoe ook misbruikt en verdorven, hoort tot zijn rijksgebied. De Kunst kan niet spelen dan met vormen, harmonieën en symmetrieën die door Hem geschapen zijn, en die ook de mensch van Hem ontving. Aan de belijdenis van de Godheid van den Christus hangt daarom de eenig juiste waardeering van de wereld van het Schoone. Wie aan die belijdenis ontzinkt, kan ook in de kunstwereld aan den Christus de eere niet meer geven die hem toekomt. Zelfs met te erkennen, dat het Schoone, het Heerlijke en zoo ook de Kunst *uit* den Vader zijn, treffen we het doelwit nog niet. Er moet bij beleden worden, dat dit alles *door* den Christus is. En wie dit niet belijdt en toch naar den oorsprong van het Schoone wil gissen, moet dan wel óf den oorsprong van het Schoone in den mensch zoeken, óf het Schoone als een afgod gaan vereeren, óf eindelijk het Schoone vergiftigen door de inspiratie te zoeken in het rijk der demonen.

„Opdat de rechtvaardige zijn handen niet uitstrekke tot onrecht".

Want de schepter der goddeloosheid zal niet rusten op het lot der rechtvaardigen; opdat de rechtvaardigen hunne handen niet uitstrekken tot onrecht. Psalm 125 : 3.

In alle verdrukking om des geloofswille ligt een verzoeking tot geloofsverzaking en afval.

Eerst inwendig, dan uitwendig.

Heel de historie der Christenvervolgingen leert het, zoo in de eerste eeuwen als in de dagen der Hervorming, en steeds als er om het geloof te lijden viel, keerde ditzelfde verschijnsel terug.

De toegebrachte kwam dan tot geloof; hij kwam voor zijn geloof uit; hij beleed; zelfs ijverde hij voor wat hem heilig werd. En hij dorst dit, omdat hij zich gerugsteund voelde door zijn God, en die God was immers Almachtig; en tegen den wil van dien Almachtigen God zou hem geen haar kunnen gekrenkt worden. Wat zou hij dan vreezen voor den mensch? Of hadden niet juist de geloovigen een bijzondere belofte des Heeren, dat Hij hen zou uithelpen? „God is een toevlucht voor de zijnen. Hun sterkte als zij in droefheid kwijnen. Zij werden steeds Zijn hulp gewaar, in zielsbenauwdheid en gevaar!" Zoo was de belofte, en wie zou ooit aan de trouw van Gods belofte twijfelen durven? Of heet zijn *waarheid* niet een rondas en een brukclaar? En de *waarheid* Gods in dien zin, wat is ze anders, dan dat zijn belofte onwankelbaar is, en dat zijn toezegging vast staat als een rots. „Roep Mij aan in den dag der benauwdheid en Ik zal er u uithelpen!" is dan ook de toezegging waaraan de toegebrachte zich vastklemt, en zoo lang hij die belofte niet loslaat, staat hij inwendig muurvast in zijn geloof.

Maar nu komt de vervolging, en de verdrukking wordt voelbaar. Hij wordt gesmaad, achteruit gezet, in den hoek gedrongen. En reeds ziet hij 't oogenblik naderen, dat geweld en overmacht op hem zal aandringen, om hem ten slotte geen andere keuze te laten dan tusschen zwijgen of het kruis. Eerst prikkelt dit dan tot moedsbetoon. De wereld zal zien, hoe moedig hij stand houdt. En hij meent zoo te kunnen optreden, omdat hij immers zeker weet, dat als 't er op aankomt, zijn God hem desnoods wonderdadig zal uithelpen. Aldus met het vaste vertrouwen op die uitreddende tusschenkomst van zijn God gewapend, gaat hij de worsteling dan tegen. Onwrikbaar zal hij standhouden. En dan zal zijn vervolger zelf verbaasd staan over de verrassende hulp waarmee zijn God het voor hem zal opnemen.

Doch nu toeft die hulp. Die uitredding komt niet. De vervolging houdt aan. De verdrukking zet door. En eerst houdt hij dan nog wel vol. Maar in het eind bezwijkt hij. Heeft hij zich dan vergist? Is die God, aan Wien hij zich toevertrouwde en voor Wiens naam hij opkwam, dan niet die Almachtige God gelijk hij 't zich gedacht had? Of is Hij wel die Almachtige, maar laat Hij hem in den steek? En onder die vragen der vertwijfeling knakt de veer van het geloof in zijn binnenste, en komt het vreeselijk vermoeden in hem op, dat hij zich in zijn God bedrogen heeft.

Zoo bezwijkt hij eerst *inwendig*. En is 't eens zoover gekomen, dan is de moed er uit om langer *uitwendig* stand te houden. Hij trekt zich terug. Hij durft niet meer. Straks geeft hij toe. En de zonde van den afval ligt voor de deur en sluipt binnen.

Nu was in zulk-een niet het ware geloof. Met den waarachtig geloovige gaat het anders; maar ook hij kan in verzoeking geraken. De waarachtig geloovige kent de smeltkroes, en weet dat ook zijn geloof als het zilver beproefd moet worden. Van meet af leerde hij daarom zelfs rekenen met de *verzoeking*, en had hij zich aangegord, om in die verzoeking den Boze te weerstaan. En hij dorst dat, omdat hij de belofte kende: „God is getrouw, die u niet zal laten versocht worden boven hetgeen gij vermoogt, maar Hij zal met de verzoeking ook de uitkomst geven, opdat gij ze kunt verdragen".

Alleen maar, de maat van wat hij *moest* en *kon* verdragen, nam hij te klein. Hij mat die af naar de geloofskracht die hij bezat, eer de verzoeking kwam, en verstond het niet, dat juist de verzoeking middel moest zijn, om in bangen strijd de kracht van zijn geloof te verhoogen en te sterken. Als dan de verzoeking nauwelijks gekomen is, rekent hij reeds op uitredding, en hij doorziet 't niet, dat zijn God hem in veel dieper verzoeking zal inleiden, en dat hij, mits hij aan zijn God vasthoudt, toch niet zal bezwijken.

En hier voelt hij zich vaak niet tegen opgewassen. Het wordt hem al spoedig te lang en te bang. En nu komt de gedachte bij hem op, om er zich zelf uit te helpen. Eerst door recht. Maar straks, als het in den rechten weg niet gaat, verleidt zijn zondig hart hem, om desnoods zijn hand uit te steken naar onrecht.

En zoo is het geschied. Openlijk en in overmoed. Toen in de worsteling der Reformatie de Vorsten en Staatslieden met geweer en sabel op de Gereformeerden loshakten, zijn er onder hen leeraars opgestaan, die prediken dorsten, dat het vermoorden van zulk een Koning, omdat hij een tyran bleek, niet alleen geen onrecht, maar een Godgevallig werk zou zijn. Ook de middelen mocht en moest men immers aanwenden, en wat was dan schooner, dan zijn verdrukte geloofsgenooten te verlossen, door zulk een tyran door moord te breken in zijn woede en overmacht? Ten onzent drong dit gelukkig niet door. De Prins van Oranje viel door het pistoolschot van den moordenaar, maar noch aan Alva, noch aan Vargas is een haar gekrenkt. Alleen maar, de gedachte van het uitsteken van zijn hand naar onrecht, drong daarom toch ook onder ons door. En dit niet toen alleen, in de dagen van de algemeene verdrukking, maar die gedachte werkt nog door bij kleine, persoonlijke onderdrukkingen. Satan is er steeds op uit, om, als het water aan de lippen komt, den geloovige te treffen in zijn vertrouwen op zijn God, en als dat vertrouwen geschokt is, verleidt het zondig hart ook nu nog gedurig tot het grijpen naar wat onrecht voor God is.

Het is niet te zeggen, wat onheilige gedachten in zulke spannende oogenblikken den geloovige bekruipen kunnen. Het is voor den zondaar zoo natuurlijk, dat waar hem het onrecht treft, en zoo bitter treft, de gedachte bij hem opkomt, of niet de vervolger door zijn onrecht alle aanspraak op het recht verbeurd heeft, en of men tegenover hem zich niet zou mogen veroorloven, wat hij anders wel weet, dat van God niet mag.

En zijn God weet dit. Hij ziet voor oogen wat er in die bange ure in het hart van zijn kind omgaat, woelt en uit wil breken. En daarom betuigt Hij dan ook in zijn Woord, dat de scepter der goddeloosheid op den rechtvaardige „niet zal *rusten*", d. w. z. niet voortdurend zal blijven drukken, „opdat de rechtvaardige zijn hand niet uitstrekke naar onrecht".

Niet dat daarom het kruis aanstonds wordt weggenomen. Integendeel, de spanning moet doorgezet tot aan het uiterste punt, omdat zoo alleen de beproeving haar vrucht kan dragen in bekrachtiging van zijn geloof. Maar God kent de maat van ieders geloof. Hij weet bij een ieder van zijn kinderen, hoever de beproeving gaan kan en gaan moet. En als 't dan op het uiterste komt, zoodat God weet, dat de veer van zijn geloof zou springen, dan komt de redding. Als ge niet meer zoudt kunnen, dan maakt Hij voor u aan de worsteling een einde. Dan geeft hij de uitkomst. En als dan die hooge spanning ten leste uit heeft, dan jubelt het hart van Gods kind in de trouw van zijn Uithelper, en met verhoogde veerkracht des geloofs, gaat hij een tweede beproeving tegen.

En tot dit uiterste kon zijn God het laten komen, omdat Hij in die worsteling zelve de ziel van zijn kind met genade ondersteunde, haar inwendig vertroostte met den Heiligen Geest, en hem sterkte tegen de verleiding om door het grijpen naar onrecht zichzelve uit den nood te helpen.

Zoo werkte driëerlei genade saam. God hield den verdrukker in zijn hand, opdat hij niet verder zou gaan, dan zijn kind dragen kon. God sterkte den verdrukte inwendig, door met zijn Heiligen Geest in zijn hart tegen het grijpen naar onrecht te strijden. En dieselfde God gaf hem juist in en door die spannende verzoeking, een winst voor eeuwig in de versterking van zijn geloof.

Nu kan in dagen van uitgebroken geloofsvervolging de worsteling van het geloof zwaarder zijn, omdat ze tot op het leven kan gaan en soms het martelaarsschap als eisch stelt. Doch hier staat tegenover, dat het martelaarsschap bezield en als voor de poorte der eeuwigheid wordt uitgestreden. Maar juist die hooge bezieling valt weg, indien, gelijk nu, in tijden van algemeene verdraagzaamheid, als er van vervolging ten bloede toe geen sprake is, dieselfde worsteling in het klein moet worden uitgestreden. Als men om zijn geloofsijver in den broode wordt aangetast. Als men tot in zijn huislijk leven door den geloofsstrijd wordt verontrust. Als onze eer en goede naam wordt aangerand. Als men ons kwetst in onze teederste en heiligste gevoelens. Als spot en vergrijzing ons deel worden. Als men om zijn geloof een liefde en vriendschap verliest, die ons een weelde voor ons hart was. Als men door kleine geniepigheden ons om ons geloof het leven poogt te verbitteren. Kortom, als men ons, om onzen geloofsijver, achteruitzet, benadeelt, en dag aan dag roof pleegt aan onze levensvreugde.

En dan juist is er vaak hoogere geloofskracht noodig om staande te blijven, dan zich in den martelaar ontwikkelde. Het blijft dan alles in het kleine hangen. Het gaat alles zijdelings en nooit rechtstreeks toe. Niemand heeft een oog voor ons lijden. We dragen onzen last alleen en vinden nauwelijks een oor dat naar ons luisteren wil. Het verheft ons niet, maar drukt ons neer. En juist in die bedruktheid der kleine dingen neigt dan het zondig hart zoo licht, om met een kleine ongerechtigheid ons zelf dat lijden van den hals te schuiven. In het groote tiert het geloof vanzelf, maar in die kleine geniepigheden, die Gods kind vervolgen, neigt men er zoo licht toe, om buiten alle geloof om, zichzelf door kleine ongerechtigheden er uit te helpen.

En juist hiertegen biedt nu uw God u zijn steun in zijn Woord. Juist in die kleine verdrukkingen zult ge meer nog dan anders het diep u in de ziel prenten: „*Opdat de rechtvaardige zijn hand niet uitstrekke naar onrecht.*" En dit woord, zoo gij 't gelooft, zal u van het ongerechtige afhouden, mits ge maar wel verstaat dat ook *de kleine ongerechtigheid* onrecht blijft voor uw God.

Amsterdam, 25 November 1910.

Het feit, dat een student van de Vrije Universiteit publiek optreedt in meetings van het Leger des Heils, schijnt in sommige kringen ergernis te hebben gegeven.

Indien uit dit feit metterdaad bleek, dat de Vrije Universiteit haar leerlingen aanmoedigde, om zich bij het Leger des Heils aan te sluiten, dan zou er voor deze ergernis billijke reden zijn.

Hoe hoog we toch den socialen arbeid van het Leger des Heils waardeeren en hoezeer we in menig opzicht de poging van het Heilsleger om de „verlorenen" te zoeken, beschamend achten voor de Christelijke Kerk, toch hebben we als Gereformeerden te ernstige bezwaren èn tegen de beginselen van het Heilsleger èn tegen de methode van zijn optreden, dan dat er van eenige gemeenschap tusschen ons en het Heilsleger sprake kan wezen.

Blijkbaar heeft men bij deze critiek echter vergeten, dat de Vrije Universiteit geen kerkelijke kweekschool is, die van haar leerlingen een bepaalde geloofsovertuiging eischt, maar een Hoogeschool, die haar poorten openzet voor ieder, die haar colleges volgen wil. Alleen bij het promoveeren tot *doctor* wordt onderteekening van een formule geëischt, die instemming met den grondslag der Vrije Universiteit inhoudt. Dit moest, omdat wie tot doctor gepromoveerd wordt, daarmede in het corpus Academicum een plaats inneemt en recht ontvangt om hooger onderwijs te geven. Maar voor degenen, die alleen onderwijs willen *ontvangen*, is zulk een beperkende bepaling nooit gemaakt, en ze zou ook met het *doel* der Universiteit in strijd wezen. Een Universiteit dient toch om invloed uit te oefenen op de ontwikkeling van het volksleven, en hoe zou ze dan haar gehoorzalen kunnen sluiten voor degenen, die van haar colleges wenschen gebruik te maken? Studenten van de meest verschillende richting hebben zich dan ook aan de Vrije Universiteit laten inschrijven, en nimmer is hun dit geweigerd omdat ze een andere overtuiging hadden dan den grondslag, waarop onze Hoogeschool staat. Het beginsel van „vrije studie" wordt ook in dit opzicht door onze Gereformeerde Universiteit gehandhaafd.

Maar daaruit volgt dan ook, dat de Vrije Universiteit zeker niet aansprakelijk kan worden gesteld voor hetgeen door haar leerlingen wordt gedaan of geleerd, wanneer althans niet blijkt, dat dit de vrucht is van het *onderwijs zelf*. Zeker heeft de Universiteit de roeping om ook toezicht te houden op de studentenwereld zooverre dit het *zedelijk* leven aangaat, en al wat *contra Deum aut bonos mores* is, wordt dan ook in het Reglement van Toezicht en Tucht op de studenten strafbaar gesteld. Maar verder gaan kan de Universiteit niet. Hoogstens kunnen de Hoogleeraren door persoonlijken omgang en gesprekken trachten, waar een afwijkende geloofsovertuiging openbaar wordt, invloed ten goede uit te oefenen; maar het recht om deswege tucht toe te passen, hebben ze niet.

Nu kan uit het feit, dat één van de vele leerlingen, die de Vrije Universiteit heeft gehad, bijzondere sympathieën voor het Heilsleger koestert, zeker niet worden afgeleid, dat dit de vrucht zou wezen van het onderwijs der Hoogeschool. Eer zou, bij eenig nader onderzoek, gebleken zijn, dat de Hoogleeraren èn op hunne colleges èn in persoonlijk gesprek de bezwaren tegen het Heilsleger meermalen en met nadruk hebben ontwikkeld. Het is dus onbillijk, wanneer aan de Vrije Universiteit van dit op zichzelf staand geval een verwijt wordt gemaakt.

Een geheel andere vraag is natuurlijk, in hoeverre de Theologische faculteit, nu door de Gereformeerde Kerk aan haar *candidaatsdiploma* zekere waarde wordt toegekend, dit diploma zonder meer zou kunnen uitreiken aan degenen, die van de belijdenis der Gereformeerde Kerken op principieele punten afwijken. Een dergelijk geval heeft zich dusverre nog niet voorgedaan, omdat niet-gereformeerde studenten, die een tijdlang de colleges volgden, er geen belang bij hadden een examen af te leggen, dat practisch alleen waarde heeft voor hen, die bij de Gereformeerde Kerken predikant willen worden. Alleen wanneer bleek, dat iemand van dit candidaatsdiploma gebruik zou willen maken om in de Gereformeerde Kerken predikant te worden en daar propaganda te gaan drijven voor afwijkende meeningen, zou de vraag kunnen opkomen, of de Theologische Faculteit niet verplicht was de Kerken te waarschuwen.

Intusschen vergete men niet, dat dit candidaatsdiploma van de School alleen *wetenschappelijke* waarde heeft en de Kerken niemand op grond van dit diploma tot den Dienst des Woords toelaten. Zelfs het „proponeeren" is aan de studenten niet geoorloofd, voordat ze door de Kerken onderzocht zijn naar de zuiverheid hunner belijdenis. Bij dit kerkelijk onderzoek moet dan ook het zwaartepunt blijven liggen. De *Kerken* hebben toezicht te houden, dat niemand tot het predikambt wordt toegelaten, die niet van ganscher harte met hare Belijdenis het eens is. Zelfs zou het licht tot een verzwakking van dit onderzoek kunnen leiden, wanneer de Kerken te veel vertrouwen gingen op het feit, dat iemand aan een Gereformeerde Hoogeschool gestudeerd had. In dit opzicht is het misschien goed, dat deze zaak publiek ter sprake is gebracht. Het *caveant consules* kan aan de Kerken nooit ernstig genoeg worden toegeroepen, waar het de toelating tot den Dienst des Woords betreft.

De Roomsche doopspractijk heeft ook voor niet-Roomschen soms eigenaardige gevolgen, waarop het wel goed is publiek de aandacht te vestigen, omdat het hier een principieele quaestie geldt, die ook voor ons niet van belang ontbloot is.

We bedoelen hiermede niet, dat de Roomsche Kerk, bij de erkenning van den Doop buiten haar gemeenschap bediend, zekere eischen stelt en daarop in onzen tijd zelfs bijzonderen nadruk legt. Gelijk men weet, erkent de Roomsche Kerk, gelijk trouwens iedere Christelijke Kerk doet, den doop ook in andere Kerken bediend, mits daarbij een werkelijke besprenging (of onderdompeling) met water plaats vindt en de sacramenteele formule wordt gebruikt: Ik doop u in den naam des Vaders en des Zoons en des Heiligen Geestes. Zelfs gaat de Roomsche Kerk in dit opzicht nog verder dan onze Gereformeerde Kerken, want ze vraagt niet, of de Kerk, in welke deze doop bediend wordt, nog aan de fundamenten der Christelijke belijdenis vasthoudt, en ook niet, of de persoon, die den doop bedient, in den kring dier Kerk als gerechtigd tot die handeling wordt beschouwd. Zelfs doet het volgens haar voor de geldigheid van den doop er niet toe, of degene, die den doop bedient, zelf een Christen is; desnoods kan hij een Jood of heiden zijn, mits hij op dat oogenblik met dien doop maar de *bedoeling* heeft, te doen, wat de Kerk bij den doop doet. Zoo toch sprak het Concilie van Trente uit in Canon 4 van den Doop: „Indien iemand zegt, dat de doop, zelfs al wordt deze door ketters bediend, mits het geschiede in den naam des Vaders en des Zoons en des Heiligen Geestes en met de bedoeling te doen, wat de Kerk doet, geen ware doop is, die zij vervloekt". Voor onze Kerken, waar de Doop nooit anders plaats heeft dan door besprenging en met de sacramenteele formule, levert dit natuurlijk geen de minste moeite op. En dat de Roomsche Kerk bij den doop in de Hervormde Kerk bediend, een nauwkeurig onderzoek instelt, of er werkelijk besprenging met water heeft plaats gevonden en of de sacramenteele woorden wel zijn gebruikt, is haar recht; de wijze, waarop moderne predikanten den doop soms bedienen, doet metterdaad de vraag opkomen, of hier nog wel van een doop kan worden gesproken.

Hierin schuilt de moeilijkheid dan ook niet, maar wel daarin, dat de Roomsche Kerk den doop absoluut noodzakelijk acht voor de zaligheid der jonge kinderen en daarom eischt, dat bij gevaar voor het leven het pasgeboren kind terstond door een der aanwezigen, bijv. door den dokter, zal gedoopt worden. Bij volwassenen bestaat volgens de Roomsche Kerk deze noodzakelijkheid niet, want het zoogenaamde *votum baptismi*, d. w. z. de *wensch om gedoopt te worden*, kan hier voor den werkelijken doop in de plaats treden, wanneer de gelegenheid om gedoopt te worden, ontbreekt. Voor de volwassenen handhaaft dus ook de Roomsche Kerk, dat niet het *ontbreken*, maar de *verachting* van den doop van de zaligheid buitensluit. Maar bij de jonge kinderen geldt dit volgens haar niet, omdat bij deze kinderen van een *votum baptismi*, een wensch om gedoopt te worden, uiteraard geen sprake kan wezen. Hier is de doop dus de noodzakelijke voorwaarde om zalig te worden. Zelfs drijft de Roomsche Kerk dit zoover, dat bij levensgevaar het kind vóór de geboorte moet gedoopt worden door de vroedvrouw of den doctor, die bij de bevalling assisteert.

Indien nu alleen *Roomsche* doctoren of vroedvrouwen hiertoe geroepen werden, zou deze zaak ons niet raken, maar dit is niet zoo. In tal van gevallen wordt een protestantsche doctor of vroedvrouw te hulp geroepen en dan wordt ook van dezen *protestant* verlangd, dat hij den doop zal bedienen. Zelfs wordt met het oog daarop door sommige professoren aan onze Universiteiten aan de studenten geleerd, hoe de doop volgens de Roomsche Kerk moet plaats vinden, opdat aan de geldigheid niet getwijfeld zou kunnen worden. De Roomsche Kerk eischt toch, dat de formule letterlijk zal worden uitgesproken, gelijk deze door haar is vastgesteld, en zelfs het weglaten van het woordje *en* zou den doop ongeldig maken.

Het is daarom wel noodig, dat de vraag publiek behandeld wordt, of een Protestantsche doctor aan dezen eisch *mag* voldoen? Vooral nu in den laatsten tijd het aantal onzer Gereformeerde doctoren belangrijk toeneemt, is deze vraag ook voor onze Kerken van actueel belang.

Het antwoord op deze vraag nu kan niet moeilijk wezen. Voor ons hangt de zaligheid van het kind niet van den doop af en kan er dus geen sprake van wezen, dat uit dien hoofde de doop zou moeten bediend worden door een doctor of wien ook, wanneer het kind in levensgevaar verkeert. Heel deze Roomsche opvatting van den doop is door onze Gereformeerde Kerken dan ook als een superstitie veroordeeld, en reeds uit dien hoofde kan het voor een Gereformeerde nooit geoorloofd wezen om tot zulk een superstitieuze handeling mede te werken.

Nog te meer klemt dit, waar onze Kerken op grond van Gods Woord het *recht* om te doopen aan niemand anders toekennen dan aan den wettig daartoe geroepen Dienaar, d.w.z. den predikant. Van een doop door een gewoon gemeentelid is in de Schrift nergens sprake, zooals zelfs de Roomsche Kerk erkennen moet. Christus heeft het *doopen* opgedragen aan de Apostelen en in hen aan de bedienaren des Woords, waar hij sprak: Gaat heen, onderwijst alle volkeren, hen doopende. Den eenigen grond voor dezen leekendoop vindt de Roomsche Kerk dan ook in de *traditie*, hoewel de traditie op dit punt zeer onvast is en zelfs een Augustinus nog aarzelt, of de doop door een leek wel geoorloofd is. Een doctor die geen bedienaar des Woords is, heeft dus geen *recht* om den doop te bedienen, en hij mag dit ook niet ter wille van zijn Roomsche patienten doen.

Zeker kan dit principieele standpunt in de practijk tot moeilijkheden aanleiding geven, omdat Roomsche patienten niet licht een doctor te hulp zullen roepen, waarvan ze weten, dat hij eventueel weigeren zou, deze doopshandeling te verrichten. Maar dit practische bezwaar mag zeker niet den doorslag geven, waar toegeven aan der Roomschen eisch met een verloochening van ons protestantsch beginsel zou gelijk staan.

Ook de uitvlucht, dat een protestantsch doctor in zulk een geval niet bedoelt het *sacrament* van den doop te bedienen, maar zich alleen schikt naar een Roomsche usantie, gelijk hij ook in een Joodsch gezin rekenen zal met de rabbinistische voorschriften, al hebben ze voor hem zelf geen gezag, gaat niet op. Vooreerst eischt de Roomsche Kerk, zal de handeling geldig wezen, dat de doctor de intentie hebben moet, op dat oogenblik te doen wat de Kerk doet, d. i. te *doopen*. En ten tweede laat de sacramenteele formule, die men gebruikt, geen den minsten twijfel over, of wat hier geschiedt, is als *doop* bedoeld.

Nieuw is deze quaestie natuurlijk niet. Ze kwam reeds van de eerste dagen der Reformatie af voor. En onze Kerken hebben steeds en eenparig geoordeeld, dat een doctor of vroedvrouw zulk een *noodd oop*, gelijk men het noemt, niet bedienen mag.

Onder de modernen, of gelijk zij zich zelf bij voorkeur noemen, de vrijzinnigen, wordt in den laatsten tijd een groote activiteit ontwikkeld, om de verloren positie in de Hervormde Kerk te heroveren.

Scheen het enkele jaren geleden, alsof het modernisme zoo langzamerhand aan het uitsterven was; had de orthodoxie in alle grootere steden de overwinning behaald en werd er zelfs geen ernstige strijd meer gestreden bij de kerkelijke stembus, plotseling is hierin een verandering gekomen. Telkens leest men in de kerkelijke berichten, dat de modernen, niet zelden met de ethischen in bond, een krachtige actie op touw hebben gezet, om het „kiescollege" om te zetten, en op tal van plaatsen, waar de orthodoxie een kwarteeuw lang de macht in handen had, werden de vrijzinnige candidaten gekozen en als gevolg daarvan ook moderne predikanten weer beroepen. Het meest teekenend is in dat opzicht wel geweest de laatste verkiezing te Amsterdam. Ook hier, in de hoofdstad des lands, bleven de zoogenaamde „Vriendenkringen" in de minderheid en behaalden de candidaten der meer vrijzinnige richtingen de overwinning. Een feit, dat straks op de keuze van den Kerkeraad en bij de beroeping der predikanten invloed zal hebben. Amsterdam is voorloopig voor de confessioneele richting verloren, en vooral dit verlies zal wel het pijnlijkst door haar gevoeld worden.

Dat deze overwinning duurzaam zal wezen en er toe leiden zal, dat in de grootere steden de vrijzinnigen voor goed het heft in handen zullen krijgen, gelooven we niet. Het modernisme is te weinig kerkelijk van aard en weet ook op den duur de breedere schare der kerkgangers te weinig te boeien, dan dat het op een blijvende victorie kan rekenen. Het mag bij een enkele verkiezing gelukken, door allerlei opwindende leuzen de ongeloovige massa naar de stembus te zwepen, straks dooft dat stroovuur van zelf weer uit en komt de orthodoxie weer in de meerderheid. Alleen in de orthodoxie schuilt een levenskracht, die voor de belangen der Kerk met taaie volharding strijden blijft, omdat hier een geestelijk motief den prikkel geeft.

Toch neemt dit niet weg, dat deze tijdelijke zegepraal van de vrijzinnige richting wel een ernstig symptoom is, waarmede de confessioneele richting rekening zal moeten houden. Het kreeg zoo allengs den schijn, alsof de orthodoxie reeds onbetwist meester was van het terrein en het slechts een quaestie van tijd was, of de laatste moderne predikant zou uit de Hervormde Kerk verdwijnen. Deze illusie nu is onjuist gebleken en de kracht van den vijand is blijkbaar onderschat. Zoolang men aan het ideaal der volkskerk blijft vasthouden en weigert de ongeloovige massa af te snijden door de tucht, zal men telkens aan dergelijke verrassingen bloot staan. Daarin ligt het blijvende gevaar voor de toekomst. Met inspanning van alle kracht zal men allengs den kerkeraad en de predikanten omzetten in confessioneelen zin, maar zoodra dit doel bereikt is, wekt dit exclusivisme de partijhartstochten op en komt het modernisme met de dommekracht van het cijfer weer zijn aandeel in het kerkelijk bestuur opeischen. In een tuchtlooze volkskerk, waar de belijdenis niet meer gehandhaafd worden mag, kan dit niet anders.

Zelfs zal het aanvankelijk behaald succes de vrijzinnige richting tot nieuwe krachtsinspanning prikkelen. De Protestantenbond heeft daarom een publiek manifest aan de vrijzinnige Christenen in Nederland verspreid, waarin de modernen met kracht worden opgewekt, om zich te organiseeren in de Hervormde Kerk, ten einde weder invloed op den gang van zaken te krijgen. „Indien uit haar midden de vrijzinnigheid verdween, zoo luidt het in dit manifest, indien alle Hervormde gemeenten onder orthodoxe leiding kwamen, zou aan den invloed der vrijzinnige beginselen op ons volk een onberekenbaar groote schade worden toegebracht. En indien het gelukt, aan de vrijzinnigheid in die kerk meer plaats te geven en indien het gelukt, gemeenten, *waar thans de leiding in orthodoxe handen is, te voorzien van vrijzinnige predikanten*, moet daarvan een veelomvattende en verreikende invloed uitgaan. Daarom is voor de vrijzinnigen, die tot de Hervormde Kerk behooren, een krachtige organisatie heilige plicht".

Het plan de campagne is hiermede blootgelegd. De strijd zal over heel de linie worden geopend. En het doel is, de Hervormde Kerk weer tot een instrument in handen der modernen te maken, om ons volk onder de heerschappij der vrijzinnige beginselen te brengen.

Opmerkelijk is ten slotte, dat in het manifest met ronde woorden gezegd wordt, dat „de toestanden in ons vaderland van dien aard zijn, dat VERSTERKING VAN DE POSITIE VAN DE NED. HERV. KERK DEN MEEST HECHTEN STEUN GEEFT AAN HET VRIJZINNIG CHRISTENDOM IN HET ALGEMEEN".

Een bekentenis van moderne zijde, die volkomen bevestigt, wat steeds door ons als grief tegen de Hervormde Kerk is aangevoerd.